

in boreali. Sed etiam alpes inter Uranienfes & Rhaetos, alpes Rhaeticae, quae funt inter Rhenum & Oenum, alpes in summa valle Tellina & circa Abduae fluvii scaturigines, alpes inter eam vallem & Venetos, alpes provinciae Helvetiorum transalpinae, alpes vallium *Palanca*, *Breunia*, *Lepontiae* vix sparsim unico itinere funt defloratae. Ab alpibus tamen ad Italiam spectantibus ego quidem plurimum boni spero.

Ita tota Helvetia Insubrica, congener & limitanea Italiae, vix leviter est percurfa, plurimumque speratur fructus, si circa lacus transalpinos, ut *Lugani*, idoneus homo aestatem viveret, inque stirpibus legendis instructus. Nunquam autem mihi fortuna favit, ut etiam sumtibus erogatis, ejusmodi iter procurare potuerim.

Thurgovia, *Ager Solodorensis*, *Friburgensis* pene novae funt regiones. Et illa tamen stirpes vicinae Sueviae permittit, *Scorzoneram* humilem, *Peucedanum*, *Quinquefolium TRAGI*, quæ nondum in censum nostrum redactæ funt.

Jura mons passim perreptatus fuit, ager *Genevensis*, *Basileensis*, *Tigurinus*, *Bernensis* equidem oculos botanices peritos passi funt, tamen ut plerisque locis, certe in plantis minoribus, *Fungis* & *Muscis*, spicilegium possit superesse.

Deficient autem etiam post importunos gnarorum virorum labores, plantae marinae, quae circa nostros fontes falsos nullae nascuntur: deficient segetalium planitiei aliquae, & arenosae, & magnorum ericetorum stirpes, quales tractus nobis nulli funt.

II. DE STIRPIBUS HELVETICIS AUCTORES.

Tanta cum sit Helvetiae in producendis plantis felicitas, dudum passim aliqui exstiterunt viri, qui in haec naturae dona inquisiverint: etfi, praeter ea, quae in *J. Jacobum SCHEUCHZERUM* respublica Tigurina contulit, nunquam publica liberalitas, aut ulla remuneratio stirpium amicos adjuvit.

Otho BRUNFELS aliquo certe tempore, poliater fuit Bernensis. Idem primus tolerabiles dedit stirpium icones, quarum non paucissimas *FUCHSIUS* suas fecit, solas autem vulgares & in officinis notas plantulas delineatas dedit, & ad compilandos scriptores animum deflexit.

Johannes FRICCIUS, *Conradi GESNERI* avunculus magnus, stirpes amavit, & hortulum coluit [a], caeterum nihil scriptum reliquit, multum tamen ei debemus, quod *C. GESNERUM* ad plantas amandas pellexerit [b].

Johannes RHELLICANUS iter alpinum primus omnium descriptum dedit, latinis versibus, & *Gentianam* atque nigram *Orchidem* descripsit, circa annum 1536.

Hieronymus TRAGUS, *Hornbacensis* *Bipontinus*, aliquam Rhaetiae partem adiit, ut ex historia *Cyclamini* adparet [c].

Botanicorum facile principem paulo post *TRAGUM* Tigurum protulit, *Conradum GESNERUM* humaniorum literarum peritissimum, primum inter nuperos, qui thesauros naturales collegerit & servaverit. Sed in plantis potissimum viri industria eminuit [d]. In agros & alpes plurimis itineribus excurrit, ut plantas legeret, *Laufannae* [e], *Badae* [f], *Monspelii*, *Basileae* [g], ut etiam provectioni aetate, cum debili esset corpusculo, tamen in lacu nataverit, quo aquaticas aliquas stirpes corraderet [h]. In alpes plura itinera suscepit, qui ab ipso anno 1543. secum decreverit, unum, ubi minimum, montem quotannis adire [i], neque ei consilio eventum defuisse, ex alio *Cl. Viri* opere adparet [k]. Non potui omnia summi Viri itinera perveftigare. *Glaronenses* alpes adisse video, & anno 1555. montem *Fractum*, anno

[a] GESNER *Ind. quadrupart. Praef.*

[b] *Praef. ad Ind. Quadrupart.*

[c] p. 905. editionis KYBERINGÆ.

[d] In eas se insanire vir summus *Epist. Wolfian.* p. 117. 118. b.

[e] Ubi Graeca literas docuit *SIMLER Vit.* p. 5. 6.

[f] Anno 1560. *Epist. ad J. B.* p. 88.

[g] *SIMLER Vit.* p. 6. b. 14. b.

[h] Anno 1563. *Epist. ad J. B.* p. 118.

[i] *De lactar. oper. praef.*

[k] *Praef. ad iter montis Fracti.*

anno 1561. in *vallem Tellinam*, & ipsum montem *Braulium*; anno 1563. in montem *Bokmatt* Switensium adscendisse. Multa ab amicis habuit, *Benedicto ARETIO*, *PIPERINO*, *Theodor. ZWINGERO*, *L. RAUWOLFIO*, *Thadæo DUNO*, *COLLINO* Sedunensi, & a juvene, qui proxime ad *GESNERI* famam suo tempore accessit *Johanne BAUHINO*. Hortum [l] etiam ab anno 1560. coluit, pictores, & sculptores aluit, & omni molimine ad magnum opus herbarium se comparavit, quod pene perfectum reliquit [m]. Ipse picturae non imperitus lineas subtilissimas ad ipsam naturam [n] ducentem pictorem adjuvit, neque facile meliores stirpium figuras [o] invenias, quarum ad millenas in *CAMERARIANAM* epitomen transferunt, ultra ducentas nunc posthumas liberalitati *ILL. TREWII* debemus, qui totos multo ditiores, thesauros *GESNERIANOS* a *CAMERARII* [p] & *THOMASII* heredibus coemptos possidet.

Ante nuperos omnes, ipsumque *Andream CÆSALPINUM*, *GESNERUS* perspicax vidit, esse in plantis alias partes aliis digniores, & posse ex istis solis adfinitates [q] naturales [r] erui, quibus ducibus similes species in unum ejusmodi nominis genus colligantur. Eos characteres in flore inque femine [s] sagax posuit; quare & studium suum in iis partibus recte exprimendis maximum esse, & ipse adservavit [t], & res ipsa demonstrat. Ita sensit *Lanium* cum *Molucca* flore convenire [u], a femine distingui; *Staphisagriam* [x] cum *Aconito* adfinitate connecti: tum *Tragopogonem* & *Scorzoneram* [y], *Dulcamaram* & *Solanum* [z], *Calceolum* & *Orchides* [a]. Calycis etiam a petalo discrimen pervidit, & *Hellebori* calycem, ut persistentem, male pro flore haberi monuit [b].

Idem in viribus plantarum medicis scrutandis per experimenta progressus est, ut odorem primum & saporem exploraret [c]; deinde deglutitæ plantæ periculum faceret, ut sensim dosim augetet, etiam in venenis, amicis frustra reclamantibus. Ita mire profecit in viribus stirpium ex odore definiendis, ut etiam vim purgantem ex olfactu sagiret. Quare vires *Hellebori*, ad incidendos crassos humores in asthma, arthritide, apoplexia, mensibus suppressis, aptas perspexit; oxymel etiam elleboratum ex *Veratro* duplex ad eos fines utiliter paravit [d], & aquam *Veratri* [e] cum aceto stillantem, ipsumque *Veratrum* cum melle [f] & aceto coctum, & utrumque nigrum & album [g] *Helleborum* aegris exhibuit. Porro *Eupatorii cannabini* [g*], *Gratiolæ* [h], *Polygalæ* [i] efficaciam, & *Antithoræ* [k], foliorum *Tabaci* [l], *Impatientis* [m], *Gentianellæ* [n], *Lycoperfici* [o], *Thoræ Valesiensium* [p], *Doronici* sagax detexit. Eclegma de *Spina cervina* [q] primus paravit.

In canibus vires venenatas [q*] *nucis vomicæ*, *Balsamitæ impatientis* [r], & *Paridis* [s] exploravit, neque rusticorum de viribus medicatis experimenta contempsit [t].

Quare

[l] *Epist.* p. 115. aut duos *Præf.* ad l. de Hort. Germ.

[m] *Epist.* p. 58. *Epist.* ad J. B. n. 26.

[n] *Epist.* p. 27 b.

[o] Mille paratas habebat anno 1555. & quingentarum nemini cognitarum figuras moriens reliquit *hist. vit.* p. 15. *WOLF pollicis.* p. 43. b.

[p] Qui a *WOLFIO* redemerat *CRATO* *Epist.* III. p. 263.

[q] *Epist.* *WOLF.* p. 39. b.

[r] Multas classes naturales in libro de collect. plant. expressit.

[s] *Epist.* *WOLF.* p. 65. b. 107. 113. b.

[t] *Epist.* p. 113. &c.

[u] p. 65. b.

[x] p. 113.

[y] p. 3. b.

[z] p. 84. b.

[a] p. 96. b.

[b] *Epist.* ad *KENTMANNUM* p. 84. b.

[c] *Hist. vit.* p. 14. b. *Epist.* *WOLF.* p. 75. b.

[d] *Epist.* p. 9. 12. b. 20. b.

[e] p. 11. 25.

[f] Vel infusum vinosum p. 12. 13.

[g] p. 68. b. 83.

[g*] p. 121.

[h] p. 22. 71. b. *Epist.* ad J. B. p. 33.

[i] p. 121.

[k] *Epist.* ad J. B. n. 10. *Epist.* *WOLF.* p. 66.

[l] *Epist.* *WOLF.* p. 79. b.

[m] p. 109.

[n] Ad febres p. 58. 61. 97.

[o] Pomum integrum absque noxa deglutivit. p. 107.

[p] De *Aconit.* p. 18. b.

[q] *Epist.* *WOLF.* p. 166.

[q*] p. 14. b. *Epist.* ad J. B. n. 31. 33.

[r] p. 109.

[s] *Conf. T.* hujus operis I. p. 429.

[t] *Hist. vit.* p. 14. b.

Quare princeps omnino auctor est stirpium Helveticarum, neque multa posteris addenda reliquisset, neque CLUSIUS unquam tot alpinarum stirpium detestatarum gloria inclaruisset, nisi GESNERI codices interciderent. Primum certe catalogum stirpium Helveticarum ipse dedit, quem ex posterioribus itineribus, & anni quidem potissimum 1561. ditavit [u]. Ejus operis aliquam partem, ex liberalitate ILL. TREWII, Clar. SCHMIEDELIUS edidit, pluresque promisit.

Benedictus ARETIUS [x] Theologus civisque Bernensis, GESNERI amicus, montes *Niesen* & *Stokhorn* in summi viri gratiam conscendit, & quadraginta fere plantas alpinas primus breviter descripsit, hortumque pulchrioribus plantis alpinis instructum coluit. Ejus nomini ARETIAM inscribere GESNERUS suscepit, ut etiam civi nostro optionem plantæ offerret, quo voto duobus a summi viri morte seculis elapsis rem herbariam solvi

Christophorus PIPERINUS, & ipse in Bernensi agro V. D. M. plantas circa *Sigriswyl* [y], & in valle *Simmia* collegit, pulcherrimis pratis ditissima, quarum nomina meo exemplo *Hortorum Germaniæ* adscripsit.

Caspar COLLIN in Valesia, nisi fallor, pharmacopola, plantas aliquas ad GESNERUM misit, ipsamque, rixarum causam Thoram Valdensium [z].

Ita Galandam montem J. FABRICIUS [a] adiit, ejusque viri frequens in GESNERIANIS *Epistolis* est memoria.

Josias SIMLER, brevis historię Helveticę compiler, plantarum quidem alpinarum aliquam enumerationem edidit; sed ea ex ARETIO & ex GESNERIANA montis *Fracti* historia transcripta est.

Petrum Andream MATTHIOLUM putes aliquam partem *vallis Tellinæ* [b] adiisse, nisi etiam hæc per alios vidit.

Johannes BAUHINUS multis post GESNERUM annis posthumi operis laude inclaruit, cum summo tamen viro literarum commercium aluit, & ad eum passim plantas misit. Alpes Rhæticas jugunque *Burmiense* & montem *Bravium* invisit, ipsius omnino GESNERI [c] comes. Deinde per montem *Gothardum* iter fecit [d]. Patavium & Venetias adiit, anno 1563. in Helvetiam redux [e]. Ab eo tempore Galliam Narbonensem adiisse videtur: deinde Ebroduni vixit, & Genevæ & Basileæ, & agros earum civitatum pervestigavit; montes etiam varios adiit *Falconarium*, *Suchet*, *Thuri*, *Salva*, *Wasserfall*: denique monte *Beligardi* consenuit, in montis *Juræ* cum *Vogeso* conjunctione. A prima juventute in *Historia herbaria* elaboranda versatus est, annis supra quinquaginta, ab ipso candidissimo GESNERO ad magnum opus excitatus, quod sui æmulum fore vir summus prævidere potuerat [f]. Id opus perfectum reliquit, in eo infelicio, quod malo sculptori stirpium figuras, maloque editori *Dominico CHABREO*, Socii *Caldorani* opus limandum permiserint. Is enim homo & ignarissimas figurarum transpositiones in ipso opere admisit, & in sua propria *Sciagraphia* adeo non correxit, ut etiam auxerit. In J. BAUHINO magna fuit stirpium peritia, cum scriptorum botanicorum critica cognitione conjuncta. Vix ullam plantam bis posuit, nisi forte aliena, neque accurata descriptio, ipsi subinde, & raro, imposuit. Confusas MATTHIOLI, TABERNEMONTANI aliorumque ejus seculi scriptorum plantas sagax evoluit, summaque fide eorum descriptiones separavit a suis, quas accuratissimas dedit. Dubias plantas THALII & CÆSALPINI non cum veris certisque stirpibus numeravit, dubiasque reliquit, neque iisdem coloribus descripsit, quos ad certas plantas solebat adhibere. Multas novas plantas invenit & descripsit, ut in quatuor libris XVII. XXI. XXII. & XXIX. [g] proprias

[u] *Hort. German. in append.*

[x] A solo ARETIO se in stirpibus discere posse GESNERI vox est p. 118. b.

[y] GESNER *Hort. Germ.* p. 143. b.

[z] GESNER *Aconit. I. Dioscorid.* p. 5.

[a] Existat cum libr. *de hortis Germaniæ.*

[b] *De Pino Cembro* p. 105.

[c] Conf. loca a me citata hujus operis T. II. p. 110.

[d] *Epist. ad GESNERUM* p. 119.

[e] *Epist. GESNERI Wolfiana* p. 50.

[f] *Epist. ad J. B.* p. 158.

[g] Male ergo BORARTUS, J. BAUHINUM non supra 26. plantas novas habere *Præf. ad Hist. Oxon.*

propriis triginta species habeat, CHERLERIANAS octodecim. Multas etiam plantas alpinas ante annum 1565. in Rhætia legerat, quo anno CLUSIUS ex Hispania rediit [b], ut priora BAUHINI, quam aut CLUSII, aut LOBELII jura sint. Adfinitates naturales minime prætervidit. Quare non abs re Editores CALDORIANI [i] ad *Johannis* opus præfati sunt, nihil simile hactenus produisse, nihil simile facile posteros visuros. RAJUS ubique BAUHINI labores in suam historiam transtulit.

Coævus *Johanni* BAUHINO *Carolus* de PECLUSE, vulgo CLUSIUS, Atrebas, Helvetiam equidem vix adtigit: cæterum hinc in Pannonia & alpibus Austriacis & Stiriacis alpinarum plantarum plurimas descripsit, multas etiam, & accurate delineatas dedit: inde in Hispania calidiores Helveticas legit, & nitidissime depinxit.

Quæ *Petri* PENÆ, quæ *Matthiæ* de LOBEL in communi opere portio sit, difficile fuerit distinguere: cum in Anglica editione LOBELIUS PENÆ nomen totum omittat. Eorum alteruter, & de PENA magis probabile videtur, Helvetiam adiit, *Chavennam*, Rhætiaque partem, Genevam, vicinos aliquos montes, *Badam* denique [k], & aliquot [l] pulcherrimas plantas primus descripsit. Ad LOBELIUM etiam alpinæ plantæ pertinent, quæ in *Johannis* PARKINSON [m] opere occurrunt.

BELLONIUS aliquam partem Helvetiæ adtigisse videtur [l*].

In opere DALECHAMPIANO, quod a MOLINO editum *Historiæ plantarum Lugdunensis* nomine citari solet, passim aliquæ novæ Genevensium montium cives [n] habentur. Potuerunt a J. BAUHINO profectæ esse, qui Lugduni [o] aliquamdiu in ea historia laboraverit, multas etiam plantas & icones ad eam contulerit, quas omnes addit, etiam ad LOBELIUM pervenisse. Pro civibus tamen ISTE aliquas recenset, quæ non sunt in J. BAUHINI historia [p].

Deinde & ipse DALECHAMPIUS videtur montes Genevenses [q], & monti *Dolæ* vicinos [r] salutasse.

Felix PLATERUS, Clinicus celeberrimus, per plurimos annos Professor Basileensis, quod aureum ejus Academiæ ævum fuit, plantas alpium *Valesiæ* & *Pilati* perpulchras in hortum suum siccum contulit, quem olim apud ultimam PLATERORUM sobolem, *Helenam* D. *Claudii* PASSAVANT hospitis mei uxorem vidi. Inter eas sunt aliquæ non prius pro civibus adgnitæ [s].

J. *Henricus* CHERLER, *Johannis* BAUHINI gener, præter *Narbonensem* Provinciam, in qua pulcherrimas stirpes legit, etiam montem *St. Gotthardi*, agrumque *Genevensem*, *Basileensem*, *Ebrodunensem* percurrit. Eæ plantæ in magnum opus tranfierunt, quod a Socero inceptum ipse erat editurus, nisi mors ejus studium prævertisset. Ad icones LOBELIANAS idem sua manu varias notas adscripsit; ex quibus de nonnullis Helvetiæ civibus primum didici, cum eum codicem *Clar. J. GESNER* mecum communicasset. Viri nomen ex merito in propria planta dedicavi.

Casparus BAUHINUS, *Johannis* frater, sed multis annis junior, æmulum fraterni operis est molitus. Anno 1577. per *Fabarias Thermas*, & *Spelugam* montem, in Italiam penetravit, *Baldum* montem Romanque petiit, & *Patavii*

[b] GESNER *Epist.* p. 122.

[i] Anno 1619. in *Præf.* ad *prodromum operis* J. B.

& CHERLERI.

[k] *Advers.* p. 105. in capite de *Paride*.

[l] *Eryngium* cæruleum *Dipsaci* capitulo, *Myrrhis* minor, *Typha* minor *clava* duplici, *Anemone*, quæ *Caryophyllata* *pentaphyllæa*.

[l*] *Aceris* magnas arbores ad *Lutry de negl. stirp. cult.*

[m] *Bupleuri* alpina species: *Cherleria*, *Fragaria* nana.

[n] *Orchis* rotunda, *Vulneraria* pinnata.

[o] De *Erica Chrysanthema* T. II. p. 18.

[p] *Paeonia*, *Erythronium*.

[q] p. 1152.

[r] p. 1298.

[s] *Viola* uniflora, *Odontites* odorata, *Ranunculus* calyce villosa, qui a celebri Viro nomen habet.

tavii medicinæ operam dedit, ubique pulcherrimas plantas legit: sic in Gallia Narbonensi anno 1579. post quem annum 45. annis superfuit. In patriam redux agrum suæ civitatis, montesque celeberrimos reddidit, qui prius nemini innotuissent. Cum ad senium pervenisset, in florentissima Academix suæ conditione multos egregios discipulos habuit, qui & ipsi varias alpium Helveticarum & Valesiacarum partes inviserunt, & quorum plantæ in thesauros C. BAUHINI transferunt, *Joachimum BURSER*, *FLEISSERUM*, *HAGENBACHIUM*, *SPOERLI-
NUM*. Plantarum circa Basileam nascentium fidelem & locupletem catalogum edidit. Rariores stirpes in *Prodromo* non paucas descriptas & depictas dedit. In *Pinace* sub unum nomen synonyma, jam eo ævo numerosa, aliorum scriptorum in ordinem redegit: ut ex BAUHINI opere, in difficilibus etiam auctoribus, ut in CÆSALPINO, plantas facile agnoscas. Denique maximum opus molitus, in eo elaborando occubuit. In eo & icones proprias, plerasque elegantes, stirpium daturus erat, & collatitiam ex omnibus scriptoribus, brevemque historiam. Tria audio volumina pene perfecta reliquisse, quorum unicum prodiit, in quo potissimum Gramina continentur, nimis difficilis classis, & quæ ante characteres inventos omnino non potuit perfecta dari. Cæterum vulgo notum est, hunc Clar. virum varietatibus indulgisse, quæ a statura, aliisque intima characteris non subeuntibus plantarum qualitibus repetuntur; sæpiusculum etiam eandem stirpem bis vel ter recensuisse, sicuti & ipse eam reperisset, & ex aliis scriptoribus recepisset.

Discipuli varias regiones Helvetiæ adierunt, *HAGENBACHIUS* glacialibus scopulis celebres valles *Grindelwald* & *Lauterbrunn*; *FLEISSERUS* *Gemmium* & *Bernhardi* montem; *BURSERUS* *Badam*, *Fabarias Thermas*, *vallem Disentiam*, *Gotthardum*, *Gemmium*, montem *Gletscherberg*, *Bernhardum* montem, & *Fractum* adiit. *Herbæ siccæ BURSERI Soram* ab auctore delatæ, a victoribus Suecis *Upsaliam* avectæ sunt. Brevem catalogum plantarum *BURSERI* *Petrus MARTIN* in *Actis Literarum Suecicarum* anno 1724. p. 497. & 530. edidit, & recensuit in propria disputatione *LINNEUS*. Earum plurimæ raræ, aliquæ etiam novæ sunt.

J. Caspar BAUHINUS agrum *Lucernensem*, *Thermas Fabarias*, & *Lunæ* montem percurrit, patrisque Theatrum edidit.

Johannis PONÆ iter montis *Baldi*, jam inter *CLUSII* opera, prodiit, inde potissimum Italice anno 1617. 4°. recusum, multo ditius, plurimas plantas alpium orientalium continet, quarum pleraque nostræ sunt, & bonas icones addittas habet.

Nicolaus CLAVENNA, pharmacopola Rhaetus, *Abinthii* speciem in proprio libello descriptam & depictam dedit, ex quo *confectionem* privilegio munitam præparabat. A *CLUSIANO* diversum esse, non bene docuit. Libello nomen est *de Abinthio umbellifero & Scorzonera Italica* Venet. ann. 1610. 4°.

Pompejus SPRECCCHUS, pariter Rhaetus, in *antabinthio Clavennæ* Venet. 1611. 4°. recte ostendit, idem esse cum *CLUSIANO*, & pridem amarius.

Daniel RHAGOR, Bernensis, *Thorbergæ* Præfectus, edidit *den Pflanzgarten* Bernæ anno 1639. 8°. *Moguntix* anno 1651. 8°. & alias excusum, in quo hortensia opera, pomorum, vitiumque curam docet.

Gamaliel a TURRE Bernensis cum *STROBELBERGERO* [1] Germano, circa *Genevam* stirpes aliquas legerat, sed iste quidem fere *LOBELIUM* exscripsit: de illo nihil mihi innotuit.

Cum a *Bauhinorum* obitu ad *SCHEUCHZEROS* parcissimi Helvetiorum in re herbaria labores fuissent, successit operi *Johannes RAY*, vir perinde in libris legendis, inque plantis decerpendis solers. Anno primum 1663. alieno anni tempore Rhaetiam, Basileam, Scaphusiam invisit. Deinde anno 1664.

per

[1] *Descript. Gall.* p. 100.[2] *Topograph. observat.*

per montem *Bufalora Rhetia Glaronam* repetiit, & *Tigurum Genevamque* venit. In ea urbe per tres æstivos menses moratus, montes *Saleva, Thuri & Dolaz agrumque Genevensem* tanta felicitate peragravit, ut raras plantas plurimas, novas non paucas, in catalogum civium nostrarum retulerit [u].

Illustris Vir *Guilielmus SHERARD* exiguum numerum, sed perpulchrarum stirpium, in agro *Genevensi* & circa *Dolam* montem reperit, adque *synopsin stirpium exterarum* [y] *RAJI* corollarii loco addidit.

J. Jacobus WAGNER fere ex *BAUHINIS* suum catalogum stirpium *Helveticarum* habet.

Johannes MURALTUS, nobili *Insubrica* stirpe natus, anatomem, chirurgiam, & medicinam coluit, artemque obtetriciam; neque tamen plantas undique neglexit, quarum pluscule in agro *Scaphusino*, & in *Toggicis* atque *Abbatiscellanis* alpibus lectæ, tum in *Lucumonio Rhetia* monte, inque *Gottardo* [y], aliquæ etiam perraræ, per nuperos nostros labores confirmantur, ut *Paeonia*, & *Polygonatum perfoliatum*.

J. Henricus STÆHELIN in agro *Basileensi* non paucas stirpes detexit; Gramina cum *J. SCHEUCHZERO* communicavit, & ad novam plantarum circa *Basileam nascentium enumerationem* edendam se paravit, quæ tamen intercidit.

Theodorus ZWINGER clinica laude claruit, plantasque in agro patrio inquisivit; *VERZASCHÆ* etiam opus botanicum auctius reddidit.

Jacobus CONSTANT, cujus familia ad summos honores evecta est, pulchras plantas in Alpibus *Valesiacis*, & in monte *Dolaz* legit, aliquas etiam *Lausannæ* in horto coluit. Enumerationem earum stirpium edidit, in qua aliquæ, nondum ab alio detectæ continentur, ut *Adiantum* verum.

Sub initia hujus, quod nunc vergit, seculi prior *J. Jacobus SCHEUCHZER* ad curam universæ historiæ naturalis, sed etiam potissimum rei herbariæ rediit. Itinera insignia eo fine suscepit: primo montes *Hacken, Surene- ne & Ioch*, montesque *Coenobio Angelimontano* vicinos, *Frachumque* adiit. Altero *Rhetiam*, & montes *Gungzels, Spelugam, Malojam, Julium, Septimum & Segnes*. Tertio *Fabarias Thermas*. Quarto *Glaronensem* pagum, montes *Gungzels, Freyberg, Bärenboden & Fismatt*, hos *Uriorum*: inde *Gotthardum, Lucumonium, Crispaltum, Furcam*; denique *Gemmium* longissimo itinere superavit: tum altissimas valles *Ursariam, Medels, Rheinwald, & Lepontia Valesiæque* suprema. Quinto *Frachum* montem, *Jugum & partem agri Bernensis* paragravit. Sexto, ex quo omnium rarissimas stirpes reportavit, *Rhetiam* repetiit, & *Spelugam, Furculam, Malojam, Albulam*, altissima juga, conscendit. Denique septimo itinere montes *Brünig, Grindelwald, Gemmum, Valesiam inferiorem & Vaudensem* agrum percurrit. His laboribus, aliisque publice non celebratis, maximam penum stirpium *Helveticarum* collegit, earumque historiæ molitus est. Id consilium anno 1721. aperuit [z]; idemque cum obiret, anno fere 1733. ad umbilicum produxerat, ut per epistolam *Clar. viri* mihi constat. Icones *FUCHSIANAS* addere constituerat, & suas aliquas, sed ea omnia moriens inedita reliquit. Neque tamen aut scripta undique interciderunt, aut plantæ ficcæ, quas mihi [a] consulere datum est. Hic interim princeps de stirpibus *Helveticis* auctor est [b].

Minor frater *Johannes SCHEUCHZER*, patris mei Successor in Cancellarii (*Landschreiber*) Comitatus *Badensis* officio, vir fuit solers & laboris patientissimus. Anno 1709. vallem *Sexamniam* (*Schams*) *Rhætorum* petiit, inque ea æstivos menses vixit. Ita opportunitas rei nata est, montium *Aviculae, Surfees, Tschieræ*

[x] p. 398. 399. 400.

[y] *Præf. ad Paradisum Helveticum* anno 1710. Tiguri editum.

[z] *Phil. Transf.* n. 421.

[a] Beneficio *D. J. SCHEUCHZERI Johannis filii*.

[b] In *Itineribus alpinis* Leida editis.

Tschieræ & *Spelugæ*, altissimorum culminum, conscendendorum. Neque absque jactura publica hujus itineris historia intercidit, quam ad *Academiam Regiam Gallicam* Vir ILL. miserat. Alio itinere Italiam per *Gotthardum* montem adiit; *Regium* etiam *Switensium* montem conscendit. Finis laborum historia erit *Graminum*, ad quam *SHERARDUS*, *BREYNIUS*, *PETIVERUS* & *Antonius de JUSSIEU* Smyrnenfes, Madrasenfes, & Gallicas plantas addiderunt. Ita opus incredibile laboris natum est, neque enim unquam ullus mortalium adeo minute tot plantas difficillimas descripsit: icones etiam addidit fideles. Majora autem meditabatur, & a *MICHELIO*, a *DILLENIO* plurimis raris speciebus ditatus, aliis propriis laboribus collectis *Graminum* ficcorum immensam & pulcherrimam collectionem reliquit. Plurimas novas species invenit, & plures obscuras ita constituit, ut adgnosci possint. Denique cum arborem in altissimæ *Rhæticiæ* monte depositam, certum *Diluvii* monumentum, in præcipitibus scopulis quæreret, pulmone suo tantam violentiam intulit, ut porro ne in turrim quidem ascendere valeret, verus suæ curiositatis martyr.

Hos junior viros ipse vidi, qui sequentur, mei sunt coætanei.

Antonius Mauritius CAPPELER catalogum stirpium montis *Pilati* edidit, qui posthumus cum reliqua ejus montis naturali historia nuper prodit [c]. In eo stirpes rariores varæ, & potissimum *Ruta tenuifolia* continentur.

Et nunc nunquam absque tristi recordatione memorandus *Benedictus STÆHELINUS* dicendus est, candidissima anima, sui commodi negligens, totus inquirendis rei naturalis thesauris addictus. In stirpibus per patriam suam detegendis adeo felix ejus industria fuit, ut a *VAILLANTIO*, gnaro iudice, pro prodigio sit habitus [d]. Potissimum autem plantis minimis, Fungis, Muscis & adfinibus definiendis incubuit, quorum icones a perito artifice paratas collegit. Quæ ipsi debeam, non possum paucis comprehendere, neque tamen licet longum opus multo sermone protrahere. Omnia sua mecum communicavit, stirpes ficcas, icones, Muscos, juvenemque me senior non minori modestia suspexit, quam seni pene puer debuissim.

Emanuel KOENIG, Collega *STÆHELINI*, nosterque olim amicus, in monte *Belchen* (qui *J. BAUHINO* *Ballon* dicitur) raras aliquas stirpes collegit, mecumque communicavit, sociusque non paucarum excursionum per *Basileensem* agrum fuit.

Johannes GESNERUS, supra quadragesimum annum intima mihi devinctus amicitia, ex magni *GESNERI* fratre ortus, a prima juventute ingenii, industriæ, laboris & modestiæ specimina edidit. Vix septemdecim annos natus anno 1726. per *Albulam* *Rhæticiam* *Clavennam* petiit, & per *Spelugam* montem, & *Elmenses* alpes in *Glaronensem* pagum rediit. Inde post *Belgicum* iter mecum magnam partem *Helvetiæ* & alpium occidentalium peragravit. Deinde anno 1729. per *Glaronenses* alpes iter fecit: anno 1731. in *Abbatiscellanas*, montem *Ganor* aliosque: anno 1734. in *Fractum* montem, & *Regium*: anno 1735. in montem *Brünig*, & *Gemmium*, vicinasque balneo *Leucensi* moles glaciales. Porro agrum *Tigurinum* studiose percurrit, Muscosque & Gramina, & quidquid est difficilium plantarum curiose collegit. Inde cum *Societas Phisica Tigurina* hortum curæ sui Præsidis commisit, ad magnum opus accessit, & characteres plantarum pulcherrime æri incidendos curavit, quod eximium opus fini & perfectioni proximum est. Plurimas etiam mecum rariores plantas, & potissimum Muscos, communicavit.

Cl. le CLERC, præmatura morte abreptus, *Dolam* aliosque montes *Genevæ* vicinos invisit, ejusque herbæ siccæ mecum communicatæ fuerunt.

J. An-

[c] *Basil.* anno 1767.

[d] *Mémoir. de l'Acad.* ann. 1719.

J. Antonius DIVERNOI montes *Falconarium*, *Chasseron*, *Tête de Rang* felici industria peragravit, & inventa pariter mecum communicavit.

J. Jacobus HUBERUS & in agro Basileensi cum STÆHELINO & KOENIGIO plantas legit: & Basilea per Rhetiae montes *Lunæ*, *Albulam*, *Malojam*, iterumque per *Gotthardum*, *Furcam*, & *Grimfulam*, longo itinere suscepto, multas egregias stirpes collegit, quæ in meam collectionem transferunt.

Cl. Vir J. HOFERUS Graminum [e] in compendium contractam historiam edidit, & passim circa patriam Müllhusiam stirpes planitieci, in reliqua Helvetia vix notas, civibus nostris addidit.

Abrahamus GAGNEBIN, Medicus & Chirurgus in *Ferrariis vallis Erguel officinis*, juvenis in alpibus Delphinatus inque *Ruscinonensi Comitatu* pulcherrimas calidarum regionum plantas decerpit. Inde in montibus *Neocomensibus* & *Rauracis*, *Episcopo* Basileensi subjectis, plurimas raras & in Helvetia prius non visas stirpes eruit. Propriis etiam itineribus montes *Fraclum*, *Grimfulam*, *Scheidak*, *Wetterhorn* & glacialia vallis *Grindelwald* & *Lauterbrunn* multo cum fructu adiit. Plurimas etiam mecum stirpes siccas communicavit, plantarumque a se visarum catalogos.

In amœnissimo Clar. BRUKERI *memorabilium Basileensium* opere, plantæ sponte nascentes, post priorum industriam, *Friderici ZWINGERI*, *J. Rud. STÆHELINI*, *Achillis MIEGII* opera auctæ recensentur. Et iste, quem ultimo loco dixi Vir Cl. plurima Gramina aliasque patrias stirpes ad me misit.

Vir *Generosiss.* H. B. De SAUSSURE Professor Genevensis per alpes *Sabaudicas*, per glacialia juga supra *Chamouny*, per vicinas alpes *Valesiacas*, montes *Mole*, *Dolaz*, aliasque *Juræ* juga, perque agrum patrium multa itinera suscepit, remque herbariam Helvetiæ, meosque thesauros ditavit.

Cl. D. WARNERUS de la CHENAL mira solertia & felicitate stirpes patrias conquirit, meque rogante, cum D. CHATELAIN, longo itinere trans *Gotthardum* montem, in *Insubriam Helveticam*, montemque *Generosum*, olim GESNERO laudatum, penetravit, perque *Spelugam* montem & *Rhætiæ* Basileam rediit. Ejus viri spolia in meam collectionem transferunt, aque ejus industria pleniorum plantarum circa Basileam nascentium catalogum exspectamus.

Cl. SCHINZIUS, GESNERI nostri nepos, alpes *Rhæticas*, & inter eas montem *Scalettam* & *Beverin*, & *Schein Schweitzensum*, aliosque non absque fructu peragravit.

Sic D. Jacobus DICK V. D. M. pariter me curante, cum *Abrahamo THOMAS* sylvarum custode, *Curiam*, *pelugam*, *Clavennam*, *vallem Tellinam*, juga *Burmensia*, montesque *Trone* & *Fräla*, *Berninam*, altissimum montem *Septimum* adiit, inde per *Furculam*, *Misaucum*, *Bellitionem*. alpesque *Grajas* & *Valesiam Rupem* rediit, multis rarissimis plantis ditatus. Porro alpes *Valesiacas* *Salanfe*, *Herbagere*, *Combe de Martigny* & *Valorsin* montem. Inde alpes vallis *Gastern*, aliasque impositas valli *Kienthal*, & regionem subalpinam circa *Spiez* utiliter peragravit.

Incredibile est, quantum montium Vir venerabilis *Abrahamus Ludovicus de COPPET* emensus sit. Paucos ex multis montes numero, *Montes Fouly*, hunc ditissimum, præcipitia *Grandvire*, *Montes Jeman*, *Darbon*, *Chaud Commun*, *Ovannaz*, *Alesse*, *Javernaz*, *Martinets*, *Richard*, *la Varaz*, *Enzeindaz*, *Arpille*, *Taveyannaz*, *la Paraz*, *Isenau*, *Pillon*, *Lioson dessus*, *Audon*, *Prapioz*, *Naye*, *Chaude*, *Ai*, *les Troués*.

D. CLARET Medicus *Octodurensis*, ex monte *Fouly*, monte *St. Bernardi*, ex vicinis alpibus ad suam civitatem pertinentibus, ex beato denique agro *Octodurtenfi*, plurimas & pulcherrimas plantas detexit, mihique misit.

Tom. II.

e

Cl.

[e] *Al. Helvet.* T. II.

Clar. J. *Fridericus* NEUHAUS ex montibus *Neocomensium* & *Biennensium*: & D. D. TRIBOLET ex agro Bernensi mihi non vulgares stirpes collegerunt. D. POTT in montibus *Lambela*, *Reveneuse*, & *Tanieres*, Valesiorum plantas, me rogante, legit.

Cl. Chirurgus RICOU iteratis itineribus Valesiæ partem non exiguam bis & ter, montes vallis *St. Nicolai* altissimos & plantis rarioribus beatissimos *Schwenbühl*, *Oberstafel*, *Stok*; alio itinere montes *Sempronium*, *Rosboden*, *Stafelberg*; alio montes vallis *de Bagnes*, *le Bau*, *Mille*, *Grand Læs*, *St. Bernhard*; denuo montes vallis *de Lie*, & repetito montes *Nombrieux*, *Rosselenaz*, *Alesse*, *Fouly*, *Martinets*, *Prapioz* multo cum fructu adiit.

Hæc omnia operi meo inservierunt.

Sed neque illa datos relinquo sylvarum custodes, qui suo labore magnam partem alpium occidentalium, altissimarum, & asperrimarum superarunt.

Ita Petrus THOMAS vicinos montes *la Grandvire*, *Fouly*, *Jeman*, *Outre-Rhone*, *Martinets*, *la Varaz*, *Darbon*, *sion*, *Serin*, *Varesay*, *Larzes*, *Sion*: sed etiam Valesiam planiorem in alpes usque *griseas*: iterum *St. bernhardi* alpes & *Col de Ferry*, vallem *D. Nicolai* adiit: iterum amplissimo itinere per montem *Sylvium* in vallis *Augustæ* partem *Ternanche*, inde per montem *D. Bernhardi*: alio itinere denuo in vallem *D. Nicolai*, ejusque montes *Findela*, *Stafel*, *Montemor*, *Trift*, *Auffées* excurrit.

Clemens CHERI montes *Ovanna*, *Surchamp*, *Richard*, *la Varaz*, *les Martinets*, *la Grandvire*, *Jeman*, *Fouly*, *Darbon*. HURNERUS M. *Col de Ferry*. JORDAN montes vallis *Ormond* *dessus*, *Audon*, *Prapioz*, *Culand*, *la Paraz*, *Dunggel*. MOREROD montes *Fouly*, *Alesse*, *Arbignon*, *Jeman*, *Val de Bagnes*, *Dent de midi*, & vallem *Eiriniam*. MOTTIER montes altissimos & glaciales *Chermontana*, & glacialia inter *Viège* & *Val de Bagnes* peragravit. C. JAUSSE in *Col de Ferry*, *St. Bernharde*, *valle Augusta*, & circa *Courmajor*; deinde in mont. *Pierre Platte* & vicinis alpibus ultimis stirpes eruit.

Denique Abraham THOMAS per *Val de Trient* ad *Chamouny* iter fecit; alio patrem in *vallem Nicolai* comitatus est; alio Clar. DICKIUM, jugumque *Burmiense*, & montes *Septimum* & *Berninam* conscendit; alio per *vallem Matten* & *Saas*, in montes *Angrogne*, *vallem Antigoriæ*, montes *Griseos*, *Grimfulam*, ad *Arolæ* fontes. Alio in *vallem Eirin*, montem *Ferpelo*, *Arola*, *Pragard*, *Rouxel*, *la Cretaz*, &c. inde in *vallem Ternanche* emerit, & per alpes interpositas in *Val de Bagnes*. Denuo per *Sylvium* montem, in *vallem Ternanche*, & montem *St. Bernhard* rediit; & iterato demum idem iter relegit.

Ita factum est, ut alpes occidentales, Valesiam inter & Italiæ valles, plurimis locis superatæ sint & percurse: & quod imprimis quærebam, loca hominibus litteratis inaccessa, summæque rupes sint spoliatæ, quas insolens eorum periculorum homo ne cogitatione quidem speraret adiri posse.

Facile dederò, non fuisse peritos Botánicos. Fuerant tamen mei in multis itineribus comites, & hæcenus didicerant, quæ vulgaria essent, quæ rariora. Neque absque eorum opera unquam plurimæ & pulcherrimæ plantæ erutæ forent, quas passim laudavi [f].

Denique non in Helvetia quidem natas, multas tamen perinde certas cives ab amicis exteris habui. Ex Anglia a DILLENIO olim, Muscos imprimis: nuper ab optimo HUDSONO. Ex Gallia a Clar. Viris COMMERSON, GERARD, GOUAN, DU CHESNE. Ex Germania a D. GRIMMIO Medico Eisenacensi, Muscos etiam imprimis numerosos & pulchros; alias plantas a D. WALBAUMIO, MARTINIO, WILlichio habui. Ex Russia a GMELINO. Ex Suecia dono REGINÆ LOUISÆ UDALRICÆ collectionem

[f] *Astragalus fessilis*, *Lychnis Globulariæ folio*, *Viola laciniata*, *Primula longissimo tubo*, *Gentiana lanuginosa fauce longe petiolata*, *Sempervivum luteum* &c.

nem stirpium ejus regni possideo. Ex Italia a *Julio PONDERA*, *Ferdinando BASSIO*, *Cl. ALLIONIO*, & *BELLARDO* plantas siccas habeo. Ex Austria & Hungaria uberrima copia, etiam rariorum plantarum, a *Clar. JACQUINO* missa est.

Supereſt, ut de me ipſo dicam, deque iis laboribus, per quos haecenus ſtudui, non imperfectiſſimum opus colligere.

Vere anni 1728. *Baſileæ* prima ejus initia nata ſunt. Videbam me ſeveriſſimæ artium medicæ deſtinari, amabam libros, vitamque ſedentariam. Intelligebam male meæ valetudini conſultum fore, ſi perpetuis ſtudiis impalleſcerem. Circumſpexi, ut literariam eam pigritiam excuterem, non aliud inveni remedium, præter rei herbariæ ſtudium. Ab eo ipſo ad ambulandum, ad exercendum corpus, videbam me iri adactum. Myops natus eram, obnoxius ſanguinis jaſturis, ſperavi ea incommoda pertinacia laboris me ſuperaturum. Incepi vicinos nobis *Baſileæ* agros, non eos ingratos perreptare. Inde menſe Julio & Auguſto ejus anni, comite ſuaviſſimo *GESNERO*, per montana *Episcopatus Baſileenſis Biennam*; hinc *Laufannam*, *Genevam*, in montem *Salevam*, iterum per *Valeſiam* in *Gemmium*, eo ſuperato in vallem *Weisland*, perque *Jugum* montem altiſſimum in monaſterium *Engelberg* adſcendi, porroque per *Tigurum* & *Bernam Baſileam* repetii. Ita prima ſtipendia longo, ſere peſtredi, neque infecundo itinere merui.

Eas plantas, quas legebam, nullo ordine, totas cum charactere naturali deſcribebam, qualem nos *BOERHAAVIUS* docuerat, ſiccas plantas colligebam, legebam libros ad explicanda nomina utiles, ſed tum demum & nomina addebam, & ordinem, a *BOERHAAVIO ſumtum*, & ſynonyma, quando aliquot annorum labore mea penus increverat.

Anno 1729. ad magnum iter *Rheticum* me paraveram, quando ſevera febris me in itinere & inſaſit, & diu detinuit; montem tamen *Vocetium*, & *Juræ* partem adii, quæ dicitur *Hauenſtein*.

Anno 1730. cum aquas *Weiffenburgenſes* potarem, ea opportunitate uſus vicinas rupes, & horrida ſæpe præcipitia perreptavi, juga etiam *Waach* & *Gemſchengrad* conſcendi. Circa ea enim tempora abſque omni vertiginis metu rupes difficillimas adibam.

Anno 1731. plurimum otium plantis dedi. Eo enim anno montem *Chafferrale*; deinde montes *Neumenen* & *Leitera*, tum *Stokhorn*, per inacceſſas pene ſemitas, & montem *Gemmium* iterato ſuperavi. Iterum ſub autumnum in montem *Chafferralle* adſcendi, & paluſoſa *Moratentia* percurri.

Anno 1732. in *ILL.* etiam olim *Viri Auguſti Johannis de HUGO* gratiam glacialia montis *Grindelwald*, tum montem *Scheidek* ſuperavi, *Valeſiam* adiurus, niſi turbæ ejus *Reipublicæ* populares me abſterruiſſent, montem tamen *Rothenhorn*, ſupra *Brienz*, conſcendi; & in villa *SOCERI Method* longiuſcule ruſticatus, montem *Suchet*, *Juræ* altiſſum culmen, & montes *valli Jura-tenſi* impoſitos peragravi.

Anno 1733. per montem *Nieſen* (*Neffiam*) in vallem *Frutingenſem*, per *Gemmium* montem in *Valeſiam* excurri, ex ea per montana *les Moſſes* in vallem *Simmiam* urbem patriam repetii.

Anno 1734. montana *Deſſica* & montem *Chafferralle* denuo adii.

Anno 1735. præter labores potiſſimum in *Fungos* impenſos, non potui urbem relinquere, cum peſſimæ variolæ omnium medicorum præſentiam requirerent.

Cum anno 1736. *Gottingam* vocatus me a Patria porro viderem abſuturum, ejus anni nullam partem negligendam eſſe putavi. Ergo vere vergente *Baſileam* adii, cumque agrum, montes *Mutenz* & *Münchenſtein*, & montem *Wafferfalle* *STÆHELINO*, *KOENIGIO* aliſque comitibus percurri. Inde cum nobiliſſimis viris, qui ab eo tempore ad primas in patria

patria dignitates evecti fuerunt, valles *Lauterbrunn* & *Grindelwald*, & montem *Scheideck* peragravi. Porro Genevam profectus montem *Dolaz*, & nobilem per suas stirpes montem *Thuri* conscendi. Iterum, longo itinere, solus, per *Tigurum* & *Altdorfium* in *Gotthardum* montem, inde per *Furcam* & *Grimfulam*, culmina alpium, iter feci. Plantas etiam Rhenanas legi, quas inter aliquæ sunt minime vulgares.

Cum *Gottingæ* nunc hortum conderem, plantas exoticas & indigenas colui, per agrum vicinum excurri, Fungos & adfines plantulas follicite legi, characteres, ut eos auditoribus demonstrabam, in adversaria retuli.

Anno 1738 sylvam *Hercyniam* adii, montemque *Bruclerum*, inde *Wernigerodam* & Specum *Baumannianam* [g].

Anno 1739. in patriam iter suscepit: in ea bis *Falconarium* montem & vallem *Dessiam* superavi: & montes *Arni* & *Hengst* *Emmiæ* vallis, denique montes *Obergurnigel* & *Neunenen* [b].

Anno 1741. iter in *Hercyniam* sylvam & *Bruclerum* montem, paulo diversum a priori, absolvi.

Anno 1742. *Jenæ* abfui, & eum minime sterilem agrum, sylvam *Welmesen*, montes *Kuniz* & *Sulzenses* salinas, & montana versus *Bolwerk* & *Schlefreisen* adii.

Anno 1743. *Hercyniæ* sylvæ partem anteriorem percurri, montes supra *Ilefeld*, *Walkenried*, & *Altenstolberg*.

Anno 1744. denuo *Hercyniam* sylvam emensus, porro per *Wernigerodam*, mediamque *Hercyniam* sylvam, in montes *Auerberg*, *Kifhäuser* & *Altenstolberg* adscendi.

Anno 1745. patriam invisi, & *Sueviæ* prata, *Franconiæ* agros, montesque inter *Coburg* & *Wizenhausen* varios percurri.

Anno 1746. utiliter in *Cellensia* fabuleta, inque villam sapientis rustici supra *Schelplau* excurri, quo itinere multas fabulosas, & septentrionales stirpes collegi.

Anno 1747. denuo *Hercyniæ* sylvæ bonam partem vidi, & per *Wernigerodam* & *Quedlinburg* *Eislebiam* duosque lacus falsos adii, perque *Thuringiæ* campestria montemque *Altenstolberg* *Gottingam* redii.

Inde aucti labores non siverunt me porro longe ab *Academia* abesse: sed in patriam redux, paulum confirmata valetudine, anno 1753. in vallis *Emmiæ* intima, & ex ea, per altissima & fecunda prata montemque *Nollen*, *Interlacum* tendi.

Anno 1754. publica auctoritate *Rupem* missus, per prata montana, sub *Chamoseire*, in vallem *Ormond dessus*, & per montem *Danfex* gypseasque rupes, secundum torrentem *Gryonne*, in beatam vallem *Aquilejantium* redii; *Vaudensensem* agrum percurri.

Anno 1755. paludosa *Biennensia* & *Moratensia* petii, inde in villa *Mathod* rusticatione facta, in vallem *Juratensem* ejusque montes *la Dent* & *Montendre* adscendi.

Anno 1756. iterum novos falsos fontes petii, partemque finitimæ *Valesiæ* inferioris. Eodem anno vallem *Lauterbrunn*; ad ultimas usque glaciales rupes *Steinberg* invisi: quæ non totis 24. horis post meam lentam & follicitam rhizotomiam ruinam dederunt, lateque collem faxis glaciæque scopulis texerunt.

Anno 1757. denuo ad fontes falsos redii, inde per *Chamoseire* in *Ormond dessus*, perque montem *Danfex*, vallemque *En Goufin*, *Agaunum*, & *Octodurum* iter repetii, adusque divitem raris plantis pagum *Branfon*.

Anno

(g) Id est *Iter Hercynicum*, cujus exstat historia *Gotting.* anno 1738. 4°. recensita in *Opusculis botanicis*.

(b) Id *Iter Helveticum* anno 1740. *Gottingæ* prodit.

Anno 1759. montes *Luan, Tompey, Forelettaz, Chapuisse, Enzeindaz, Ansex, & Percbe* adii; & sex annis, quibus salinis Reipublicae praefui, duobus, quibus etiam *Aquilejense* Gubernium rexi, in felici & calida regione frequenter per agros, pauludes & colles excurri.

Anno 1760. adii montes *Javernaz, Ovannaz, Pont de Nant, Richard, la Varaz, Boulaire, Enzeindaz, Panz Rossaz, Solaley.*

Anno 1761. vallem praealtam *les Mosses* & montem *Liozon dessus petii*, & in eo ipso monte expertus, neque equos mihi sufficere, neque proprias vires, ad adclivia superanda, mihi superesse; ita porro ab itineribus alpinis destituti, perque agrum humiliorem *Aquilejensem*, tum circa *Goumoens, Payerne, Bernam* & alibi, ut per alia officia licuit, in plantas inquisivi.

Quae ipse non potui, per alios praestare sum conatus. Itineribus, quae ultimo loco indicavi plerisque, etiam *Cl. HUBERO, la CHENAL, CHATELAIN & DICKIO* sumtus subpeditavi: ex qua quidem inpenfa nihil velim decedere aut gratiae, quam *Cl. viris* pro emenso labore debeo, aut eorum in publica commoda meritis.

Deinde ex humanitate *Clar. Virorum* factum est, ut *Augusti Johannis de HUGO, Viri ILL. & benedicti STEHELINI* totas stirpium collectiones per otium evolvere datum fuerit; tum id quod de herbis ficcis *Cl. BAUHINI* circa annum 1735. supererat. Nuper etiam officiis *Cl. GESNERI* & comitatus *Johannis SCHEUCHZERI* debeo, quod & gramina *Johannis SCHEUCHZERI*, & stirpes *J. JACOBI* per otium cum meis comparare datum sit: magna certe cum mea utilitate, cum graminum conspectus plurima mea dubia solverit, & non paucas species describere datum sit, quas nondum videram.

Ita stirpium siccarum non exiguus numerus paulatim natus est, quas omnes aut recentes, si omnino id fieri potuit, aut siccas incidi, lentem viream adhibui, characteres in adversaria retuli.

Fungorum icones curavi ad vivum delineandas, tabulasque pictas habeo supra quadringentas. Eo enim solo modo hae adeo brevis aevi plantulae hactenus servari possunt.

Libros legi plerosque & cum meis comparavi, *LINNÆANOS* etiam potissimum, tum ad genera, tum ad species.

Prius opus ante annos viginti & sex edidi, cum non sperarem, me in Patriam reversurum. Multa nunc in eo menda ipse adgnovi, in magnis generibus, *Astragalo, Hieracio, Allio, Orchide, Carice* magis conspicua. Saepe etiam, cum de stirpibus a me nunquam visis dicendum esset, & cum stirpes a summis artificibus lectas non auderem in catalogo civium Helveticarum omittere, factum est, ut ad mala exempla, aut nulla, non bonas darem historias. Multum duo homines dissident, quorum alter peculiare adnotationes edit, ad eas solas & paucas plantas, in quibus peculiare aliquid detexit: alter omnes alicujus regionis stirpes enumerare tenetur, quas, per naturam fere hujus studii, vix unquam omnes vidisse potuerit.

Ab eo tempore tanta contentione in supplendis stirpibus Helvetiae indigenis, neque a me visis, laboravi, ut per propria alienave itinera pene omnes viderim, praeter paucas aliquas [b], quas neque nunc vidi.

Quare characteres emendare, genera majora in ordinem redigere, nomina specifica perficere licuit. Species etiam praeter priores omnino circa trecentas quinquaginta in hac editione accesserunt, vere visae, praeter paucissimas, in quibus dubia earum ad civitatem Helveticam jura esse ipse adgnovi.

Tom. II.

f

Ita

[b] *Aquilegia montana*, flore parvo, *Thalictri* folio C. B; *Enneaphyllos hirsuta*, *Quinquefolio* similis C. B. *Chamaecerasus montis Generosi* C. GSSNER.

Ita numerus civium natus est non minimus, neque ulla Flora, ut nunc amant vocare, ullius regionis aequè dives prodiit.

Non ideo aut patriam meam aliis regionibus velim praeferre, aut opus meum pro pleno & perfecto venditare: ab ea iactatione longe remotus sum.

In hac Helvetica stirpium historia plurima ubique desiderantur: ad minimas constantius studium, quas GESNERUS, STÆHELINUS, Clar. la CHENAL, GAGNEBIN & ego soli neque plurimis annis persecuti sumus. Requiritur ad earum cognitionem & otium, & firma valetudo, quae exentis Autumnii pluvias non metuat, neque hiberna frigora. Lichenes etiam potissimum alpinos minime exhaustos puto, sed neque Fungos, neque plantas Fungis adfines. Suspicio etiam campestres plantas & fabulosas circa Basileam & Mulhusium, & in Valesia latere: Germanicas Scaphusii & in Turgovia, calidarum regionum bene multas Lugani, Locarni, in valle Tellina, Chiavennæ; porro alpium orientalium & Baldi plantas in alpibus vallis Tellinae reperiri posse. In ipsis interioribus alpibus aliquas excelsissimi soli amantes stirpes detegi posse sperarem, si studiosus homo & gnarus per aliquot menses prope acidulas Mauritanas, aut in altissimo aliquo pago Rhaetiae, aut in Tavernetta montis Sempronii, commoraretur. Ita non cursim & inter molestos anhelitus summa culmina obiter salutaret: sed jugis vicinus per otium eorum divitias spoliaret.

Pari modo plurimum fructum sperarem, si Leucæ, aut Seduni, aut Brigæ Valesiacæ: aut Lugani in Helvetica Insubria, aut in vallis Tellinae vinetis, æstatem homo gnarus impenderet.

Ut sit, nostra tamen enumeratio hæcenus terminum aliquem figit, ultra quem cum voluptate posterius excurrent, nostræque penuri suas addere divitias gaudebunt. Et ego desidero superari, satisque puto mihi decoris fore, si fundamentum ædificio straverim.

Supereff, ut rationem reddam mei laboris primumque de methodo dicam.

LINNÆANAM potuissim sequi, mihiq; multi laboris, facere compendium; nunquam tamen potui a me obtinere, ut Gramina divellerem, ut ex sexus ratione simillimas plantas separarem, aliasve classes naturales lacerarem.

Quaesivi, ut quam plurimos ordines naturales in opus meum referrem, & puto esse non paucos. In eo hæcenus perfectionem methodi pono, ut similes plantae cum similibus ponantur, dissimiles separentur. Ita discrimen similibus stirpium longe facilius obtinetur, qui studii herbarii princeps finis est. Quare priora mea cogitata in eo tueor, ut ob unicam aliquam notam plantas caetera similes non divellam: ut Alfinem mediam ab ea, quae est Hyperici folio, ut Geranium Cicutae folio ab aliis Geraniis decaestemonibus, ut Seda isostemona a diplostemonibus. Sed neque LINNÆUS severe suas leges observat, quoties habitui renituntur.

Cur ad ordines constituendos numero proportionem praeferam, alibi ostendi, neque consilii me poenitet, neque desunt, qui consentiant, Clarissimi Viri.

Genera magis & magis sentio plurima artificialia esse, neque ullam legem dari, ex qua definias, quantum discriminis ad duo genera separanda sufficiat. In iis ergo aliquam iudicii mediocritatem sum servavi, ut LINNÆUM saepe secutus, desererem, si quando non satis certae notae mihi se offerrent, ex quibus adfines species separarem. Minutiis, nectariis, punctis, fetis minus tribui.

In *speciebus* magis laboravi: in iis enim experientia docet, difficulter saepe aut cum certa ratione conjungi, aut separari vicinas stirpes, quae per intermedios quasi colores aliae in alias diffluant. Anxie ergo per omnes partes floris plantaeve quaesivi, ut dilucidas discriminis notas detegerem. Numerosa adeo exempla ejusdem stirpis, quoties licebat, consului, ut & mutationes detegerem, quas aetas adfert, & quae uni exemplo deessent, id alia supplerent. Colores non undique rejeci, qui non videam, cur in avibus & insectis notas specificas ingredi mereantur, non perinde in plantis. Satis vero facile est paulo peritiori botanico, distinguere, qui colores nominari mereantur, qui incerti sint, & variabiles. Raro flavus fallit, rarius ochroleucus, frequenter caeruleus & purpureus: & tamen caeruleum *Ronunculum*, flavum *Geranium*, ex solo colore satis adgnosceres. Notas plantarum in nomine, quantum potui, dilucide & latine collegi, ut barbara, dubiique sensus, vocabula vitarem.

Ita factum est, tum ob alia a me constituta genera, ut rarius, quam maluissem, Cl. LINNÆI nomina retinere potuerim. Trivialia, quae olim ipse Vir Clar. proscripserat, & RIVINUS satis bona dederat, nova creare nolui, cum nescio quid leviusculi in plurimis mihi videatur, & difficillimum sit, characteristicum aliquid in unam vocem stipare.

Synonyma in priori opere plurima congesti: & habeo in adversaria relatum numerum inmensum, ex quo Pinacem amplissimum compilare liceret. Cum vero ob novas stirpes, quae huic editioni accesserunt, viderem opus alioquin in justum voluminis molem increverit, & cum virium medicarum compendium multo uberius haberem, multa synonyma delevi, & fere aliquot nominibus bonarum iconum mihi satisfeci, *DIOSCORIDIS* & *PLINII* loca, in summam breviter contracta, inter notas recepi, ne veterum de plantis opiniones totae interirent, quas nuperi fere negligant. Plurimas plantas tamquam veras species recensui, quas LINNÆUS aut omisit, aut certe pro varietatibus habuit. Non improbo Viri ILL. consilium, qui nullam plantam inter suas species retulerit, quam non ipse vidisset. Id volo, non debere quidquam veritati stirpium decedere, quas IPSI videre non contigit, dum a gnaris hominibus lectae fuerint, & ita descriptae, ut artis magistri adgnoscant, ad naturam esse descriptas. Quare iis speciebus, quibus LINNÆANUM opus destituitur, notam † adjeci, uti asteriscum iis, quae post *BAUHINORUM* & *SCHUCHZERORUM* labores primum a nobis in Helvetia lectae sunt.

In descriptione mediocritatem aliquam secutus sum, ut eas potissimum notas designarem, ex quibus quaeque planta dignoscitur. Breves descriptiones non sufficiunt, longissimae neque sine taedio leguntur, neque fere absque iconum auxilio vividas ideas in mente excitant. Vitium in multis superest, feminum manca descriptio: nempe femina alpina raro matura leguntur, quae praecocibus fere nivibus tegantur. Siccas stirpes paucas descripsi, cum pene omnes recentes viderim. Lente ubique vitrea duplici usus sum, non acriori microscopio, neque anatomen subtiliorem adgressus sum.

Figuras paucas dedi, cum plurimas & pulcherrimas plantas *Rupe* collegerim, pictoris auxilio destitutus. Orchides fere omnes depictas exhibeo, quod in iis a LINNÆO verissimae species expungantur, & auctoritas summi Viri, quae merito maxima est, etiam peritos homines eo abducat, ut eas plantas inter varietates ablegent, quae vere distinctae sunt species. Ita de quatuor ultimis *Epipactidibus* sentio, & de *Orchide musciflora*, atque *fuciflora*: nam multas alias, quas Vir Cl. conjunxerat, post maturiora consilia

sponte **I**PSÆ separavit, qui plurimas calidiorum stirpes non potuerit recentes vidisse, cum in septentrione, & pene sub 60. gradu, degat.

Ter mutatum paginarum numerum, & tres tomos necessitas dividere coegit, cum duabus in civitatibus hoc opus ederetur, neque possent paginae primi tomi praevideri, cum eodem tempore cum primo secundus ederetur. Plantarum tamen numeri continui decurrunt, & ad citationes sufficiunt.

Titulum libri mutavi, ut novum opus a priori facilius distingueretur.

Itaque, **L**ECTOR BENEVOLE, quae laboribus meis, & amicorum, sumptibusque meis, bona collegi, iis benigne utere, & quae provec̄ta aetas, & alieni labores non siverunt perficere, ea humaniter excusa.

BERNÆ d. 7. Mart. anno 1768.

AUCTORUM